Työ- ja elinkeinoministeriö Neuvostoraportti EU/10/2024-TEM-47

Johansson Elina 28.10.2024

EU; neuvostoraportti; energianeuvosto 15.10.2024

Kokous

Energianeuvosto 15.10.2024

Energianeuvostossa ei ollut käsittelyssä päätösasioita. Ensimmäiseksi ministerit vaihtoivat näkemyksiä energia-alan panoksesta EU:n kilpailukykyyn. Vallitsi laaja yhteisymmärrys Draghin raportin keskeisestä väitteestä, että korkeat energian hinnat EU:ssa keskimäärin ovat keskeinen EU:n kilpailukykyä heikentävä tekijä. Monet jäsenvaltiot (ml. FI) painotti puhtaan siirtymän kiihdyttämistä mm. luvittamista nopeuttamalla.
Toisena aiheena oli sähkön tukkuhintojen vaihtelu, taustalla erityisesti kesän kokemukset Kaakkois-Euroopassa. Puheenvuoroissa tuotiin esille, että myös muualla Euroopassa on koettu ajoittain korkeita hintapiikkejä ja hinnanvaihteluita. Yhteenliityntöjen vahvistaminen ja joustavuuden lisääminen mainittiin keinoina puuttua tilanteeseen.
Seuraavaksi kuultiin Ukrainan energiaministerin tilannekatsaus maan energiatilanteeseen. Jäsenvaltioiden puheenvuoroissa (ml. FI) vakuutettiin sitoutumista toimiin Ukrainan tukemiseksi.
Talvivarautumista koskevassa asiakohdassa saatiin myös Euroopan komission esitys EU:n talvivarautumisen tilasta, joka oli varovaisen optimistinen.
Komissio esitteli lisäksi Energiaunionin tilaa koskevaa raporttiaan sekä REPowerEU-suunnitelman täytäntöönpanon seurantaa. Jäsenvaltiot laajalti tukivat venäläisestä fossiilisesta energiasta irtautumista ja toivottivat komission tiekartan tervetulleeksi.
Kokouksessa käsiteltiin lisäksi useita AOB-kohtia. Ranska oli tehnyt aloitteen non-paperista koskien vetypankkia sekä sen hakujen avaamista myös vähähiiliselle vedylle pelkän uusiutuvalla energialla tuotetun vedyn sijaan (tuki BG, FI, HU, RO, SI ja SK). Belgia (FI tukemana) oli puolestaan tehnyt aloitteen keskustelusta uusimpien LNG-pakotteiden toimeenpanosta, joka sisälsi kiellon jälleenlastata venäläistä LNG:tä ja toivoi komissiota ottamaan koordinoivan roolin asiassa (ES, FR, IT, LT, LU ja NL tuki). Seuraava energianeuvosto järjestetään Brysselissä 16.12.2024.

1. Esityslistan hyväksyminen

Kokouksen esityslista hyväksyttiin.

2. Energia-alan panos Euroopan unionin kilpailukykyyn - Draghin raportin suositusten jatkotoimet – Keskustelu (13987/24)

PJ muistutti keskustelun aluksi tausta-asiakirjan kysymyksistä: 1.) Mihin Draghin raportin energia-alaa koskeviin suosituksiin EU:n tulisi keskittyä ja kuinka ne tulisi toteuttaa? 2.) Mitkä suosituksista edistäisivät eniten EU:n tavoitetta pitää energianhinnat kohtuullisina ja kilpailukykyisinä tinkimättä kuitenkaan tarpeesta vähentää hiilidioksidipäästöjä ja unohtamatta energian toimitusvarmuutta? 3.) Suositusten toteuttaminen edellyttää valtavia Euroopan, kansallisen ja paikallisen tason investointeja.

Mikä on tehokkain tapa hyödyntää yksityistä pääomaa, jotta investointivaje voidaan kuroa umpeen?

KOM/energiakomissaari Kadri Simson painotti puheenvuorossaan, että Draghin raportti vahvistaa näkemyksen, että samanaikaisesti tulee edistää vähähiilistymistä sekä edistää EU:n kilpailukykyä ja tämä uusiutuvaan energiaan ja vähähiiliseen energiaan investoiminen johtaa myös kohtuuhintaiseen energiaan.

Käytiin täysi pöytäkierros (kaikki 26 jäsenvaltioita käytti puheenvuoron). Keskustelussa toivotettiin Draghin raportti laajalti tervetulleeksi sekä oltiin laajalti samaa mieltä Draghin kanssa siitä, että energianhinnoilla on keskeinen merkitys kilpailukyvyn kannalta. Ylipäätään raporttia pidettiin hyvänä kuvauksena nykyisistä EU:n haasteista liittyen kilpailukykyyn sekä keskustelunavauksena. Puheenvuoroissa painotettiin pysymistä vihreän siirtymän tiellä, peräänkuulutettiin sähköverkkojen ja yhteenliityntöjen merkitystä, korostettiin luvittamisen nopeuttamista sekä joustavuuden lisäämistä. Esille nousi myös jälleen keskustelu uusiutuvan energian ja ydinenergian rooleista osana ratkaisua kohti ilmastotavoitteita. Teknologianeutraaliutta painotti 10 jäsenvaltiota (ml. FI) kun taas kolme jäsenvaltiota (AT,BE ja DE) korosti nimenomaan uusiutuvan energian olevan kustannustehokkain teknologia.

Komission loppupuheenvuorossa todettiin Draghin raportin olevan arvokas panos tulevan komission suunnitellessaan työohjelmaansa.

PJ veti keskustelun yhteen todeten, että jäsenvaltiot painottivat hiilidioksidipäästöjen vähentämistä myös jatkossa. Tarvitaan integroitu, tehokas ja joustava energiajärjestelmä sekä nopeita investointeja rajat ylittävään infrastruktuuriin, sähköverkkojen kehittämiseen ja joustavuuden lisäämiseen.

3. Sähkön tukkuhintojen vaihtelu – Keskustelu (13994/24)

PJ alusti aiheeseen. Taustalla on viime kuukausien tilanteeseen, jossa sähkönhinnat ovat Keski-, Itä- ja Kaakkois-Euroopassa olleet korkeita. Kreikan, Romanian ja Bulgarian energiaministerit ovat kirjelmöineet asiasta komissiolle, jossa maat vaativat koordinoituja toimia hintojen vakauttamiseksi ja energian toimitusvarmuuden takaamiseksi. Toivoi vastauksia tausta-asiakirjassa esitettyihin kysymyksiin: 1.) Mihin lisätoimiin voitaisiin ryhtyä rajasiirtoyhteyksien lisäämiseksi, jotta Euroopan unionin eri alueiden välistä kauppaa voitaisiin parantaa? 2.) Onko tarvetta tehostaa EU-tason koordinointia sen varmistamiseksi, että jäsenvaltiotasolla tehtävissä päätöksissä otetaan huomioon niiden laajempi alueellinen vaikutus? 3.) Mitä lyhyen ja pitkän aikavälin toimia tarvitaan alueellisesti ja toisaalta yleisemmin sähkön sisämarkkinoilla joustavuuden lisäämiseksi, rajasiirtoyhteyksien tehostamiseksi ja sähköä koskevien tietojen avoimuuden ja saatavuuden parantamiseksi?

KOM kiitti tilannekatsauksesta ja viittasi puheenvuorossaan asiantuntijatason keskusteluihin. Vaikka Kaakkois-Euroopassa havaittiin kesällä merkittäviä hintapiikkejä, tilanne on parantunut viime aikoina. Analyysi on osoittanut, että tärkeimmät syyt hintapiikeille olivat muuttuvat sääolo-suhteet sekä joustavuuden ja rajat ylittävän siirtokapasiteetin puute. Sähkönmyynnillä Ukrainaan ei ole merkittävää vaikutusta asiasta. Komissio suositteli lisäämään investointeja siirtokapasiteettiin sekä joustavuuden lisäämistä.

Käytiin jälleen täysi pöytäkierros (26 jäsenvaltiota piti puheenvuoron). Jäsenvaltiot ilmaisivat laajalti solidaarisuutensa korkeista hintapiikeistä kärsineille, mutta toisaalta toivat esille omia kokemuksiaan hintavolatiliteetista. Valtaosassa peräänkuulutettiin yhteenliityntöjen lisäämistä (ml.FI) sekä EU-rahoituksen roolia asiassa sekä joustavuuden lisäämistä osana ratkaisua. Muutama jäsenvaltio toivoi tehostettua koordinoitua verkkosuunnittelua. BG ja RO toivoivat mekanismia, jolla voitaisiin lyhytaikaisesti erotella kaasun hinta sähkön hinnasta. Suomen puheenvuorossa toivottiin, että komissio tekisi aloitteen sähkön teknisestä hintakatosta (EE tuki). FI-puheenvuorossa tuotiin myös esille, että valmistelussa on EU:n uuden sähkömarkkinamallin (EMD:n) mukainen fossiilittoman jouston mekanismi.

KOM vastauspuheenvuorossa tarjottiin lyhyen aikavälin ratkaisuksi nykyiset yhteenliityntöjen

parempaa hyödyntämistä sekä huoltotöiden parempaa suunnittelua. Kannusti myös jäsenvaltioita tutkimaan mahdollisuuksia parantaa varastointi- ja joustokapasiteettiaan. Pidemmällä aikavälillä toki investointeja rajasiirtoyhteyksiin tarvitaan myös.

PJ:n loppupuheenvuorossa kiitettiin jäsenvaltioiden näkemyksiä, joita voidaan hyödyntää tulevassa työssä.

4. Varautuminen talveen 2024/2025:
b) Ukrainan energiatilanne – Esittely (14198/24)

Ukrainan energiaministeri German Galushcenko antoi tilannekatsauksen Ukrainan energiatilanteeseen. Venäjän energiasektorille kohdistamien iskun intensiteetti on noussut vuosista 2022 ja 2023 ja tämä tarkoittaa massiivista tuhoa. Venäjä on kohdistanut iskuja ydinvoimalaitosten kannalta tärkeisiin sähköasemiin (sub-stations), joiden vuoksi Ukraina on kutsunut IAEA:n asiantuntijat tekemään tarkastuksen. Venäjä on iskenyt myös maakaasuvarastoihin kuluneen vuoden aikana. Ministeri kiitti sähkön tuontia EU:sta ja toivoi että sen enimmäismäärää nostettaisiin tulevaisuudessa.

KOM kiitti katsauksesta todeten Ukrainan energiainfrastruktuurin tuhon olevan hyvin laajaa. Viittasi IEA:n tuoreisiin suositukseen tulevalle talvelle ja toi esille tukevansa niitä. Se mainitsi korjaustoimet 2,5 GW:n kapasiteetin palauttamiseksi. EU:n sähkömarkkinoihin kytkeytymisen osalta se kertoi tekevänsä yhteistyötä ENTSO-E:n kanssa pyrkien tutkimaan mahdollisuuksia kapasiteetin lisäämiseksi. Vakauttamisen osalta puolestaan komissio pyrkii edistämään energiantuotannon hajauttamista resilienssin lisäämiseksi.

Käytiin laaja keskusteltu, jossa 15 jäsenvaltiota käytti puheenvuoron. Kaikki vakuuttivat solidaarisuuttaan Ukrainalle ja useimmat kertoivat tuestaan maalle.

4. Varautuminen talveen 2024/2025:
a) Toimitusvarmuus unionissa - Komissio esittelee (14011/24)

KOM esitteli arviotaan EU:n varautumisesta lämmityskauteen 2024-2025. Näkymä on hyvä. Kaasujen varastoinnin täyttöaste on korkea ja EU on varautunut kaasun kauttakulkusopimuksen (Gazpromin ja Naftogazin välillä) umpeutumiseen vuodenvaihteessa. Myös sähkön osalta tilanne vaikuttaa hyvältä eikä erityisiä riskitekijöitä ole identifioitu. Öljyn osalta puolestaan komissio seuraa tarkoin geopoliitttisen tilanteen kehittymistä.

Jäsenvaltiot eivät käyttäneet puheenvuoroja.

5. Energiaunionin tilannekatsaus ja REPowerEU-suunnitelman täytäntöönpanon jatkotoimet - Komissio esittelee (14014/24)

PJ johdatteli aiheeseen muistuttamalla energiaunionin arvioivasta raportista syyskuussa sekä toisaalta REPowerEU-suunnitelmasta toukokuulta 2022.

KOM korosti energiaunioniraportin osalta valmiuspaketti 55:n sisältämän laajan lainsäädännön onnistunutta hyväksymistä sekä ennätyskorkealla tasolla olevaa uusiutuvan energian tuotantoa ja käyttöönottoa. Komissio painotti, että edistymistä tarvitaan yhä, jotta 2030-ilmastotavoitteet on mahdollista saavuttaa. REPowerEU:n osalta puolestaan komissio korosti, että venäläisen kaasun tuonti on vähentynyt merkittävästi. Uusi komissio tulee antamaan tiekartan, joka johdattaa EU:n täysin irti venäläisestä energiasta. Jäsenvaltiot voivat kuitenkin tehdä jo nyt lisätoimia mm. kaasun hätäasetuksen antamin keinoin.

Jäsenvaltioiden puheenvuoroissa keskityttiin pitkälti REPowerEU:n tilanteeseen. Jäsenvaltiot toivottivat tiekartan tervetulleeksi. Kasvavaan LNG-tuontiin toivottiin myös komissiolta puuttumista ja lisätoimia. Useat jäsenvaltiot toivoivat sanktioiden tiukempaa toimeenpanoa.

KOM vakuutti pyrkivänsä antamaan tiekartan mahdollisimman pian eli sadan ensimmäisen päivän aikana uuden komission aloittaessa toimikautensa.

PJ vakuutti, että työtä on edistettävä edelleen ja se on tätä keskustelua sitoutunut fasilitoimaan.

Muut asiat

a) Geotermistä energiaa käsittelevä konferenssi - Puheenjohtajavaltion tiedotusasia (14031/24)

PJ kertoi 20.9.2024 pidetystä konferenssista. Tilaisuudessa keskusteltiin geotermisen energian mahdollisuuksista ja haasteista sekä sen suuren hyödyntämättömän potentiaalin hyödyntämisestä. Keskusteluja hyödynnetään neuvoston päätelmissä, jotka puheenjohtaja tuo joulukuun energianeuvostoon hyväksyttäviksi.

IT ja PL kiittivät konferenssin järjestämisestä.

KOM korosti geotermisen energian mahdollisuuksia ja antoi tukensa puheenjohtajalle päätelmien hyväksymispyrkimyksille joulukuussa.

b) 55-valmiuspaketin täytäntöönpanon tilanne - Komission tiedotusasia (14097/24)

KOM kehotti jäsenvaltioita priorisoimaan juuri neuvotellun valmiuspaketti 55:n sisältämän lainsäädännön täytäntöönpanon (erityisesti: uusiutuvan energian direktiivi, energiatehokkuusdirektiivi, rakennusten energiatehokkuusdirektiivi, kaasumarkkinapaketti, sähkömarkkinamalli sekä metaaniasetus). Samalla komissio muistutti, että kaikki jäsenvaltiot eivät edelleenkään ole toimittaneet päivitettyä kansallista energia- ja ilmastosuunnitelmaa, NECP). Komissiolla on valmius käynnistää pian rikkomusmenettely, mikäli NECP-päivitystä ei toimiteta.

Jäsenvaltiot eivät käyttäneet puheenvuoroja.

c) Yhteinen lausuma Välimeren alueen muuttamisesta vihreän energian käytäväksi (MED9-ministerien energiahuippukokous) (Kypros, 23. syyskuuta 2024) - Kyproksen tiedotusasia (14032/24)

CY MED9-ryhmän puheenjohtana kertoi 23.9.2024 järjestetystä energiahuippukokouksesta. Ministerit hyväksyivät yhteisen julkilausuman, jossa hahmotellaan yhtenäinen lähestymistapa ilmastonmuutoksen aiheuttamiin kiireellisiin haasteisiin vastaamiseksi ja energiaturvallisuuden parantamiseksi ko. alueella.

IT, MT ja PL pitivät lyhyen puheenvuoron kiittäen Kyprosta aloitteesta.

KOM ilmaisi tukensa pyrkimyksille edistää Välimeren alueen kestävää tulevaisuutta ja resiliens-siä.

d) Biopolttoaineiden tuotanto palmuöljyjohdannaisista ja petosten torjunta (14325/24 REV2)

IE (tuki BE, DE ja NL) oli pyytänyt asiakohtaa toiveenaan kiinnittää huomiota tarpeeseen estää petoksia biopolttoaineiden tuotannossa. Se kehotti komissiota tekemään lisäanalyysiä sekä ryhtymään toimenpiteisiin petosten torjumiseksi.

10 jäsenvaltiota ilmaisi tukensa aloitteelle puheenvuorossa.

KOM puolestaan korosti, että EU:n biopolttoaineiden kestävää kehitystä koskevaa viitekehystä on vahvistettu muun muassa ottamalla käyttöön sertifiointeja ja jäljitettävyysjärjestelmää koskeva täytäntöönpanodirektiivi. Unionin tietokanta tuo lisää mahdollisuuksia kestävyysvaatimuksen

noudattamisen todentamiseen. Komission mukaan tietokanta olisi estänyt käsiteltävänä olevan asian, jos se olisi ollut käytössä jo aiemmin. Kehotti jäsenvaltioita yhteistyöhön ja ilmoitti perustavansa työryhmän (jäsenvaltioiden kanssa) vahvistaakseen täytäntöönpanoasetuksen toimivuutta.

e) Euroopan vetypankin avaaminen vähähiiliselle vedylle (14303/24)

FR (tuki BG, FI, HU, RO, SI ja SK), vaati vetypankin avaamista vähähiiliselle vedylle.

BG, FI, HR, RO, SI ja SK käyttivät puheenvuoron ilmaistakseen tukensa aloitteelle.

AT, DE, ES ja PT puolestaan puolustivat nykyistä vetypankin hankkeiden keskittymistä uusiutu-viin energialähteisiin.

KOM totesi, että vähähiiliset hankkeet saavat tukea EU:n innovaatiorahaston puitteissa. Vähähiili-sen vedyn sisällyttäminen vetypankkiin edellyttäisi kuitenkin delegoidun säädöksen hyväksymistä. Asiasta päättää seuraava komissio.

f) European Nuclear Forum (14222/24)

CZ esitteli tuloksia 17. European Nuclear Energy Forumista Prahassa 30.9.-1.10.2024. Foorumiin kokoontui yli 230 edustajaa EU: n jäsenvaltioista, EU-toimielimistä, teollisuudesta, ydinturvallisuusviranomaisista. kansalaisyhteiskunnasta sekä muista organisaatioista. Hiilidioksidipäästöjen vähentämiseksi on tärkeää kehittää sekä suuren mittakaavan reaktoreita että pieniä modulaarisia reaktoreita (SMR).

SK kiitti foorumin järjestämistä ja mainitsi seuraavan vuoden tilaisuuden sijoittuvan Bratislavaan.

KOM kiitteli myös järjestelyjä ja piti foorumia erinomaisena esimerkkinä faktaperusteisesta dialogista ja sidosryhmien kanssa tehtävästä yhteistyöstä.

g) LNG:tä koskevien pakotteiden koordinoitu toimeenpano (14219/1/24 REV 1)

BE (FI tukemana) nosti keskusteluun tuoreimpien LNG-sanktioiden toimeenpanon. BE korosti, että Venäjän vastainen 14. pakotepaketti sisältää kiellon jälleenlastata venäläistä LNG:tä EU:n alueella. Komissiolta toivottiin koordinoivaa roolia asiassa pakotteiden kiertämisen estämiseksi.

ES, FI, FR, IT, LT, LU ja NL käyttivöt puheenvuoron ja tukivat ehdotusta,

KOM toisti tukensa venäläisen LNG:n tuonnin täydelle lopettamiselle. 14. pakotepaketin osalta se yhtyi BE huoleen yhdenmukaisesta pakotepaketin toimeenpanosta. KOM työstää FAQ-kysymyslistaa ja pyrkii selventämään esille nousseita huolia. Muistutti että seuraava komissio valmistelee etenemissuunnitelman Venäjän fossiilisten polttoaineiden tuonnin asteittaisesta lopettamisesta.

Suomen edustajat
ympäristö – ja ilmastoministeri Kai Mykkänen
pysyvän edustajan sijainen Lauri Hirvonen, EUE
erityisasiantuntija Sanna Ek-Husson, EUE
ympäristö- ja ilmastoministerin virkamiessihteeri Elina Johansson, TEM
EU-erityisasiantuntija Ville Niemi, VNK

Asiakirjat
Merkitty asiakohdittain

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite